

Achtergronden bij webinar 'Visie op lezen'

Uitgezonden: 12 en 19 mei 2021

Presentatoren: Jan Jaap Bijlsma (Portfolio manager Basisonderwijs) en Tjalling Brouwer (leesexpert en conceptauteur begripend leesaanbod Malmberg en taalmethodie Staal)

Deze Q&A bevat de meest gestelde vragen en antwoorden die onder de deelnemers (1850) zijn gesteld. Heb je een andere vraag, stel deze dan via voorlichting.bao@malmberg.nl.

Waarom koppel je begripend lezen aan taal in plaats van technisch lezen of andere vakken?

Uit onderzoek blijkt dat de verbinding tussen begripend lezen en het taaldomein efficiënter, effectiever, betekenisvoller en functioneler is dan andere verbindingen.

- De teksten die je inzet bij technisch lezen vragen om andere eisen dan de teksten van begripend lezen. Bij technisch lezen is het van belang dat de tekst naadloos aansluit op het lesdoel, maar ook bij de competentie van het kind. Dit betekent dat er in de tekst geen leesmoelijkheden voorkomen waarop het kind nog geen instructie en oefening heeft gehad. Ook is het belangrijk dat de aangeboden teksten aantrekkelijk zijn en ergens over gaan, maar minder gelaagd zijn, waardoor het kind snel tot de inhoud en beleving van de tekst komt. Begripend lezen vraagt om complexere teksten. Het stelt daarmee andere eisen aan een tekst dan technisch lezen en vloeiend lezen. Begripend lezen is een complex proces dat naast een goede beheersing van de technische leesvaardigheden een beroep doet op andere competenties van een kind, zoals woordenschat en kennis van de wereld.
- De teksten die je inzet bij de zaakvakken zijn veelal informatief. Bij begripend lezen wil je leerlingen juist met een grote variatie aan tekstsoorten kennis laten maken. Ook is het zo dat bij informatiedichte teksten (zoals bij zaakvakken vaak het geval is) het lastig is om alle doelen aan bod te laten komen die horen bij begripend lezen. Zaakvakteksten lenen zich dus wel voor de transfer van de begripend lees aanpak, maar minder voor het onderwijs in begripend lezen.

Zie hieronder een aantal bronnen hierover.

- Zie curriculum.nu >> <https://www.curriculum.nu/voorstellen/nederlands/uitwerking-nederlands/> Zie : NL7.1 - Leesmotivatie en literaire competentie - Primair Onderwijs.
- Inspectie van onderwijs (2021). Naar aanleiding Peil. Schrijfvaardigheid. Zie ook aanbevelingen focusgroep. Lezen en schrijven meer in samenhang aanbieden.
- SLO: diverse publicaties door de jaren heen over taal in samenhang.
- Hoogeveen, M. (2012). *Writing with peer response using genre knowledge: A classroom intervention study*. Doctoral dissertation. Enschede: University of Twente.
- Gelderen, A. van & Schooten, E. van (2011). *Taalonderwijs: een kwestie van ontkavelen*. Rotterdam: University Press.

Kansrijke teksten

Hoe weet ik als leerkracht wat een goede tekst is?

Rijke teksten voldoen aan de volgende criteria:

- Zijn authentiek (niet-schools)
- Bevatten rijke taal
- Hebben iets specifiek (genre, taalgebruik, humor, schrijfstijl, onderwerp)

- Bevatten meerdere lagen
- Vragen om herhaald en verdiepend gelezen te worden

Herhaald en verdiepend lezen

Wij werken nu met Close Reading. Is het eenvoudig om over te stappen naar Leeslink?

Ja, met Close Reading heb je een uitstekende uitgangspositie. De aanpak van Leeslink deelt in de basis dezelfde uitgangspunten als Close Reading. Vanuit Malmberg voegen we hier extra elementen aan toe zoals HOTS-vragen (higher order thinking skills) die aanzetten tot dieper tekstbegrip, instructies, een beredeneerde aanbod voor de referentieniveaus, flexibele inzet van het aantal sessies voor herhaald en verdiepend lezen.

Wij werken nu met Close Reading. Is het mogelijk hiermee te blijven werken naast Leeslink?

Ja, dat kan met de teksten van Leeslink. Je kunt dan gebruik maken van de voorgestelde HOTS (higher order thinking skills) vragen. Ook is het aan te bevelen om de aangeboden instructie mee te nemen in de Close Reading aanpak. Ons advies is echter vanwege de gedeelde uitgangspunten om het eens op de Leeslink-manier te proberen en te ervaren hoe deze aanpak werkt.

Samenhang lezen en taal

Ik werk nu met Estafette of Atlantis. Kan ik Leeslink ernaast gebruiken?

Als je met Estafette 2^e editie werkt zeker. Heb je net de 3^e editie Estafette of Atlantis aangeschaft, dan kan dat uiteraard ook. Dat betekent dat je Leeslink naast het begrijpend leesaanbod doet van Estafette of Atlantis en ter versterking van dat aanbod. Bedenk dat Leeslink immers teksten aanbiedt die primair gekozen zijn voor het aanbieden van begrijpend lezen met aandacht voor dieper tekstbegrip en niet primair voor technisch lezen.

Ik werk nu met Estafette 3. Zijn technisch lezen en begrijpend lezen twee domeinen die elkaar versterken?

De verbinding tussen begrijpend lezen en taal is sterker. Onderzoek vanuit de wetenschap onderschrijft dit. Bij effectieve samenhang dienen beide domeinen elkaar te versterken. Een tekst voor technisch lezen heeft een ander doel (namelijk leren lezen) dan een tekst voor begrijpend lezen waar dieper tekstbegrip het doel is. Teksten voor begrijpend lezen zijn dus complexer en stellen hogere eisen aan een kind. Wil je hier meer over weten? Lees dan het artikel op onze website: <https://www.malmberg.nl/basisonderwijs/artikelen-basisonderwijs/gemotiveerd-werken-aan-leessucces.htm>

Bronnen:

- Zie curriculum.nu >> <https://www.curriculum.nu/voorstellen/nederlands/uitwerking-nederlands/> Zie : NL7.1 - Leesmotivatie en literaire competentie - Primair Onderwijs.
- Inspectie van onderwijs (2021). Naar aanleiding Peil. Schrijfvaardigheid. Zie ook aanbevelingen focusgroep. Lezen en schrijven meer in samenhang aanbieden.
- SLO: diverse publicaties door de jaren heen over taal in samenhang.
- Hoogeveen, M. (2012). *Writing with peer response using genre knowledge: A classroom intervention study*. Doctoral dissertation. Enschede: University of Twente.
- Gelderen, A. van & Schooten, E. van (2011). *Taalonderwijs: een kwestie van ontkavelen*. Rotterdam: University Press.

Wat is het verschil tussen de samenhang van Begrijpend lezen met Taal in het aanbod van Malmberg en dat in Nieuw Nederlands Junior?

Malmberg biedt meer dan een thematische verbinding die NNJ biedt. Malmberg biedt daarbij een aanpak gestoeld op dezelfde uitgangspunten als close reading, met daaraan extra elementen toegevoegd (zoals vragen die aanzetten tot dieper tekstbegrip; de HOTS vragen). Het is daardoor een echte verbinding tussen begrijpend lezen en de andere domeinen. Vooral op het laatste punt is er een groot voordeel t.o.v. Nieuw Nederlands Junior.

Wij werken nu met Blink Lezen. Zijn technisch lezen en wereldoriëntatie twee domeinen die elkaar versterken?

Om toepassing te stimuleren is het goed om kinderen wereldse teksten te laten lezen, maar wereldse teksten zijn bijna altijd informatief en niet rijk (zie ook verder in de Q&A waar onze kijk hierop wordt gegeven). Kijk je naar het onderwijs in leesvaardigheid, dan is het belangrijk kinderen een grote diversiteit aan teksten aan te bieden. Daarin kiezen wij voor de verbinding met taal, waarin die diversiteit aan teksten mogelijk is. Ook de inhoudelijke verbinding (lezen-schrijven-spreken) is sterker. De wetenschap onderschrijft dit.

Bronnen:

- Zie curriculum.nu >> <https://www.curriculum.nu/voorstellen/nederlands/uitwerking-nederlands/> Zie : NL7.1 - Leesmotivatie en literaire competentie - Primair Onderwijs.
- Inspectie van onderwijs (2021). Naar aanleiding Peil. Schrijfvaardigheid. Zie ook aanbevelingen focusgroep. Lezen en schrijven meer in samenhang aanbieden.
- SLO: diverse publicaties door de jaren heen over taal in samenhang.
- Hoogeveen, M. (2012). *Writing with peer response using genre knowledge: A classroom intervention study*. Doctoral dissertation. Enschede: University of Twente.
- Gelderen, A. van & Schooten, E. van (2011). *Taalonderwijs: een kwestie van ontkavelen*. Rotterdam: University Press.
- Steve Graham and Michael Hebert (2010) Vanderbilt University. *Writing to read*. Evidence for How Writing Can Improve Reading
- Shannanan (2006). Relations among oral language, reading, and writing development. In C.A. MacArthur, S. Graham, & J. Fitzgerald (eds.), *Handbook of writing research* (pp. 171-186). New York: Guilford.
- Tierney, R. J., & Shanahan, T. (1991). *Research on the reading–writing relationship: Interactions, transactions, and outcomes*. In R. Barr, M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, & P. D. Pearson (Eds.), *Handbook of reading research, Vol. 2* (p. 246–280). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Hoe ziet Malmberg de samenhang van begrijpend lezen met wereldoriëntatie?

De verbinding BSL met wereldoriëntatie is geschikt voor toepassing (transfer). De bij de wereldoriëntatie aangeboden teksten zijn niet geschikt voor het ontwikkelen van de vaardigheid voor begrijpend lezen (aanleren). Deze tekstsoorten zijn weinig gevarieerd en zijn minder rijk (minder gelaagd).

Om die reden zijn wereldoriëntatieteksten minder geschikt voor een aanpak van verdiepend lezen. De teksten lenen zich - net als teksten bij andere vakgebieden - wel voor toepassing (transfer) van de ontwikkelde aanpak en voor versterking van de kennis van de wereld wanneer de samenhang wordt gezocht met de thema's van Taal.

Hoe geef ik nu concreet invulling aan een lees- en schrijffoffensief/hoe verbeter ik mijn lees- en schrijffresultaten?

Door lezen en schrijven niet alleen thematisch maar ook inhoudelijk (door middel van tekstsoorten / tekstkenmerken) met elkaar te verbinden in het taalonderwijs.

De vernieuwde aanpak van Leeslink

Is er proefmateriaal van Leeslink?

Op onze website www.leeslink.nl is een les beschikbaar voor groep 5/6 en groep 7/8.

Voor welke groepen is de nieuwe aanpak van Leeslink beschikbaar komend schooljaar?

Groep 4 (vanaf tweede helft schooljaar) t/m 8

Werkt Leeslink ook in combinatiegroepen?

Ja, dit is mogelijk.

Ik werk nu met Leeslink, krijg ik automatisch de nieuwe Leeslink?

Ja, je wordt automatisch overgezet naar de vernieuwd Leeslink. Hierover heb je in april een e-mail gehad.

Wat kost de nieuwe Leeslink?

Leeslink kost € 5,- per kind per licentie. Werkt je school komend schooljaar ook met Staal, Taal actief, Karakter of Station Zuid, dan betaal je slechts € 2,50 per kind per licentie.

Ik heb nu Staal, krijg ik dan de Staallessen bij Leeslink gratis?

Nee, daarvoor dien je Leeslink aan te schaffen voor € 2,50 per kind per licentie.

Waarom zijn er extra begrijpend leeslessen bij Staal ontwikkeld en niet bij Taal actief?

Vanaf komend schooljaar kunnen Taal actief en Staal scholen al kennismaken met de leeslessen van Leeslink. We hebben ervoor gekozen extra leeslessen bij de huidige editie van Staal te ontwikkelen en bij Taal actief vanaf de volgende editie.

Hoeveel Staallessen worden er ontwikkeld?

Vanaf de tweede helft van groep vier wordt er bij ieder thema één les ontwikkeld.

Vervangt deze Staalleesles een Leeslinkles?

Je kunt deze les ter vervanging of aanvullend inzetten. Dat is even wat jouw rooster toelaat. Je kunt het bijvoorbeeld ter vervanging van de tweede les van Leeslink inzetten.

Wordt GRIP ook vernieuwd?

Nee, we vernieuwen alleen Leeslink. Omdat Leeslink een digitale methode is, kunnen we sneller inspelen op de nieuwe inzichten.

Begrijpend lezen in volgende edities taalmethoden

Wanneer verschijnt de nieuwe editie van Taal actief?

Weet dat je met de huidige Taal actief effectief en gedegen taal- en spellingsonderwijs geeft. Taal actief is niet voor niks de meest gebruikte taalmethode in het basisonderwijs. Scholen die ermee

werken zijn erg enthousiast. Momenteel zijn we bezig met de ontwikkeling van de nieuwe Taal actief. De nieuwe Taal actief zal niet komend schooljaar verschijnen. Wanneer we de volgende editie uitbrengen, denken we graag met jullie mee om een overstap zo voordelig, effectief en gemakkelijk mogelijk te maken. Zoals je van ons gewend bent, hanteren we altijd een coulante overstapregeling.

Wanneer verschijnt de nieuwe editie van Staal?

Staal is nog steeds één van de meest actuele en meest gekozen taalmethodes van Nederland. Scholen die ermee werken zijn erg enthousiast. Wanneer de nieuwe editie van Staal verschijnt is nog niet bepaald. Uiteraard ontwikkelen we altijd door, daarom hebben we vanaf komend schooljaar extra begripend leeslessen bij de Staalthema's ontwikkeld.

Cito

Vraag over de samenhang Cito toets (Cito-conforme toetsing)

Cito toetst het begripend lezen middels multiple choice vragen. Bij het tekstgericht onderwijs in begripend lezen zijn de vragen niet bedoeld om te controleren, maar om met elkaar na te denken en in gesprek te gaan over de tekst. Deze interactieve benadering stimuleert diep tekstbegrip. Hiervoor zijn multiple choice vragen minder geschikt. We gaan voor effectief en betekenisvol onderwijs in begripend lezen. Het is belangrijk dat kinderen leesvaardig worden. Het functioneel geletterd zijn is een 21 eeuwse vaardigheid.

Wél willen we kinderen ook toetsvaardig maken, zodat ze weten hoe ze om moeten gaan met de vraagstelling van Cito of andere toetsen die werken met multiple choice vragen. We bieden hiervoor bij Leeslink toetsen aan die leerkrachten én informatie geven over de ontwikkeling van kinderen bij begripend lezen én kinderen toetsvaardig maken, zonder dat ten koste gaat van de onderwijstijd.

Is dat dan geen teaching to the test?

Nee, we passen ons onderwijs niet aan aan de test, maar willen wel dat de kinderen weten hoe ze de teksten en de opdrachten moeten lezen als ze een Cito-toets maken. Hiermee voorkom je dat kinderen op de Cito-toets begripend lezen lager scoren dan hun feitelijke leesvaardigheid, omdat de manier van toetsen voor hen onbekend is.

Werkt de Cito-toets ook met de HOTS?

Cito Begripend lezen toetst de vaardigheden *begrijpen* en *interpreteren*. Het onderdeel *begrijpen* heeft betrekking op het letterlijke begrip en doet een beroep op de LOTS. De vaardigheid *interpreteren* toetst wel dieper tekstbegrip en doet ook een beroep op de HOTS. Het belangrijke *reflecteren en evalueren* wordt echter niet met de Cito-toets getoetst, omdat dit niet met multiple choice vragen gemeten kan worden. Cito-toetst dus een deel van de begripend leesvaardigheden. Veel scholen herkennen dit en willen naast de summatieve toetsing door Cito of een andere toets, ook formatief toetsen, zodat ze een reëler zicht krijgen op de leesvaardigheid van hun leerlingen. We bieden bij Leeslink handreikingen aan voor het formatief evalueren middels observaties en leesgesprekken.

Gaat Cito ook tekstgericht toetsen?

De huidige toetsen Begripend Lezen 3.0 zijn afgestemd op de werkwijze die tot voor kort gangbaar was in het begripend leesonderwijs. Daarbij lag het accent op het de leesstrategieën. De toetsen van Cito worden regelmatig bijgesteld. Cito volgt daarbij de ontwikkelingen in het onderwijs in begripend lezen. Het kan zijn dat nieuwe toetsen begripend lezen van Cito, of van andere toetsaanbieders, meer uit zullen zijn van het tekstgericht werken.

Kan ik de effectiviteit van de aanpak van onze school toetsen met Cito?

De Cito-toets toetst een deel van dat wat binnen tekstgericht onderwijs in begrijpend lezen wordt aangeboden. Om uitspraken te doen over de effectiviteit van het tekstgericht werken op jullie school, zou niet alleen gekeken moeten worden naar de resultaten van de Cito-toets (de summatieve toetsing), maar ook naar meer kwalitatieve gegevens. Je kunt hierbij de handvatten gebruiken die we bij Leeslink bieden voor formatief evalueren (leesgesprekken en observaties). Daarnaast zou je ook kunnen onderzoeken in hoeverre er sprake is van een doorgaande lijn in aanbod en didactiek. Vragen die je hierbij kunt stellen zijn: Werken we in de groepen 1 tot en met 8 met (kans)rijke teksten? Is er sprake van een denkdip in de groepen 3-4? Heeft iedereen de opdrachtmodus losgelaten? Is er sprake van pre-teaching voor de kinderen die dat nodig hebben? Zetten we voldoende in op de HOTS?